

POLITIKEN.DK

fredag 21. maj 2004

USA: Enestående eller åbent for alle

Valget mellem George W. Bush og John Kerry er et valg mellem to globale ideer. Det bliver afgørende for EU's mulighed for at fuldende sit historiske fredsprojekt. Kronikøren er cand.scient.pol.

Af HENRIK AAGAARD JOHANSON

Den amerikanske præsidentvalgkamp står mellem præsident George W. Bush og demokraten, senator John Kerry, der vandt størst tilslutning iblandt de delegerede demokrater på den såkaldte supertirsdag i marts. Som præsident for verdens mest magtfulde nation vil Bush eller Kerry ved styrepinden for Amerika have stor indflydelse på resten af verden og ikke mindst på Europa. I Amerika er der en tradition for, at præsidenten tegner udenrigspolitikken, og derfor er udfaldet af præsidentvalget ikke uvæsentligt for omverdenen. Der er stor forskel på den udenrigspolitik, som Bush og Kerry lægger frem, og særligt i relation til Europa på sikkerhedspolitikken, der står højt på dagsordenen ikke mindst efter de seneste terrorangreb og uroligheder i Irak.

Bush og Kerry er ikke bare præsidentkandidater, de er repræsentanter for hver sin side i en historisk kamp. En kamp mellem demokrater og republikanere om at tegne den dominerende opfattelse af, hvad det vil sige at være 'amerikaner'. Opfattelserne bygger på de samme grundlæggende ideer om 'Amerika', men nogle ideer vejer tungere hos republikanerne end hos demokraterne og omvendt.

Det er forskellen i denne vægtning, der gør, at en demokrat og en republikaner aldrig vil føre den samme udenrigspolitiske linje. Demokrater og republikanere er grundlæggende delte i deres syn på, hvem 'Amerika' er, hvad 'Amerika' står for, og hvordan 'Amerika' skal spille sin rolle i forhold til omverdenen. Simplificeret kan man derfor sige, at der eksisterer to amerikanske sind eller et amerikansk tvesind.

Demokrater som f.eks. Bill Clinton opfatter i større grad end republikanerne 'Amerika' som samfundsfællesskabet, der er 'åbent for alle'. 'Amerika' er bygget af immigranter fra alle verdenshjørner og er i modsætning til et mere homogent samfund, som det danske, i større grad multikulturelt. Enkelte grupper udelukkes ikke på baggrund af deres etniske oprindelse, men samles om et fælles sæt af værdier som demokrati, menneskerettigheder og et land, som styres ved lov. Derfor ser demokraterne 'Amerika' som den moderne nation. En nation, der repræsenterer 'fremskridtet', der skal spille rollen som den moralsk ansvarlige ven, der forener verden. 'Amerika' skal vise vejen for andre og som den fredelige nation 'hjælpe' andre mod det bedre.

Republikanere som f.eks. George W. Bush opfatter i modsætning til demokraterne mere 'Amerika' som den 'enestående nation' i forhold til andre. Her er 'Amerika' muligheden for land skabt af nybyggere som det anderledes og bedre alternativ til den verden, de flygtede fra. Anderledes, idet 'Amerika' bygger på værdier, der i princippet kan passe til alle.

'Amerika' repræsenterer derfor hos republikanerne en særlig og nærmest guddommelig 'skæbne', idet man er enestående. I Amerika er man fri, uafhængig og har muligheden for at være sin egen lykkes smed. Denne idé er historisk nedarvet som modsætning til særlig i det gamle Europa, der var domineret af en tyrannisk og undertrykkende overklasse.

For republikanerne må 'Amerika' derfor beskyttes som den eksemplariske nation, andre bør efterligne. Følger 'Amerika' ikke den nærmest guddommeligt udvalgte lederrolle eller førerposition, kan nationen blive spoleret af andres ondskab udefra. Derfor har republikanernes 'Amerika' som verdensleder mere karakter af 'dominans', der kan sikre amerikanerne fra andre.

Det amerikanske tvesind giver den afgørende forskel i Bushs og Kerrys udenrigspolitiske linje. Bush vil dele verden i de 'gode' mod de 'onde'. Han møder verden med opfattelsen af, at 'Amerika' er enestående. I modsætning hertil vil Kerry forene verden. Han møder andre med opfattelsen om, at verdenssamfundet ikke er noget, der lukker nogen ude, men er 'åbent for alle'.

Bush udelukker de stater, der ikke deler amerikanske synspunkter, fra et samarbejde. Dette har man bl.a. kunnet opleve i forbindelse med Irakkrigen, hvor Bushregeringen udelukkede traditionelt nære allierede fra indflydelse. Bush ser hellere, at koalitioner er midlertidige. De lader sig let opløse, når de har tjent opgaver, der beskytter 'Amerika'. Koalitioner kan fordærve nationen som enestående. Særligt hvis koalitionerne er permanente.

For Bush bidrager disse ikke til, men tærer tværtimod på den amerikanske kraft og styrke ved ikke at blive brugt efter amerikansk ønske. Derfor lægger Bush som præsident ikke den amerikanske skæbne i hænderne på organisationer som FN og NATO. Verden er todelt imellem dem, som er inkluderet i et midlertidigt samarbejde 'med Amerika', og dem, som er udelukket - 'mod Amerika'. Bush har udlagt sin linje som »et Amerika, der leder verden med styrke og sikkerhed«.

Det er netop denne linje, der ikke overraskende har fået Kerry til at udtrykke, at Bush har »fulgt den mest arrogante,

tåbelige, dumdristige og ideologiske udenrigspolitik i moderne historie«. For Kerry er verdenssamfundet 'åbent for alle'. Derfor vil han ikke 'udelukke' andre fra et samarbejde, men 'inkludere'. Han vil i større grad end Bush styrke den kollektive sikkerhed og et internationalt fællesskab. Koalitioner vil i hans udenrigspolitiske linje være bredere, mere åbne og samtidig mere varige. Internationale organisationer vil kunne få fornyet livskraft, og Kerry kan forventes at genoprette noget af den mistillid, Bush har skabt til en lang række af lande.

Kerry vil således på nogle punkter vende tilbage til Bill Clintons udenrigspolitiske linje, der byggede på samarbejde. Bush kritiserede allerede under præsidentvalgkampen i 2000 Clinton for at have bygget fællesskaber, der ikke tjente amerikanske interesser. Det fortsatte, permanente samarbejde med europæerne i NATO og tilstedeværelsen af amerikanske tropper i Europa har længe været tvivlsom. Man kan derfor med god grund forvente, at Bush har planer om at flytte amerikanske baser ud af flere europæiske lande. Dette betyder ikke, at Kerry lader baser bestå, men han vil konsultere europæerne som medlemmer af et fællesskab.

Kerrys linje er mere tålmodig, når det gælder diplomatiets veje. For Bush er diplomatiet og længerevarende dialog ensbetydende med ubeslutsomhed, der svækker 'Amerika' som enestående. Kerry vil, som Bush udtaler, være »et Amerika, der er usikkert i en farefuld tid«.

Bushs 'Amerika' som enestående gør hans udenrigspolitiske linje konfronterende. Han møder verden med opfattelsen af, at den amerikanske model er guddommeligt udvalgt - det er skæbnen. Derfor må andre underlægge sig Amerika. Kerrys 'Amerika' er på den anden side 'åbent for alle' og gør hans linje konsulterende. Han møder verden med opfattelsen af, at det amerikanske fremskridt kan eksporteres - Amerika kan skabe en bedre verden.

Kerry vil skabe en bedre verden gennem eksport af de fundamentale amerikanske værdier som menneskerettigheder, lovstyre og en fri markedsøkonomi. Bush derimod nærer ikke samme tro på globalt fremskridt.

Hans opfattelse af 'Amerika' som enestående gør den amerikanske model til den 'gode' over for andre tyranniske og 'onde' modeller. Amerika skal befri og beskytte ikke bare andre, men først og fremmest amerikanerne selv fra andres 'ondskab'. Andre stater kan ikke blive lige så 'gode' og moderne som Amerika.

Bushs politiske linje er derfor baseret på frygt. En frygt for, at 'i dags venner' skal blive 'i morgens fjender'. Amerika skal derfor sikre sin egen frihed fra andres mulige 'onder'.

Denne mere konfronterende linje er bl.a. kommet til udtryk i begrebet ondskabens akse. Her er de 'gode' de stater, som er 'med' Amerika - som f.eks. Danmark i dag. De 'onde' er dem, der er 'imod' Amerika - som f.eks. Iran og Nordkorea.

Det 'onde' skal bekæmpes f.eks. gennem forebyggende angreb, som også lå til grund for den amerikanske invasion af Irak, eller gennem udelukkelse af dem, der antager de 'forkerte' - ikkeamerikanske - synspunkter i sikkerhedspolitiske spørgsmål.

Kerrys linje er konsulterende i modsætning til Bushs konfrontationslinje. Det er netop gennem et åbent internationalt samfund, den amerikanske model kan eksporteres. Derfor er to amerikanske konstruktioner som FN og NATO, der bygger på amerikanske værdier, vigtige redskaber til modernisering af verden.

Bushs enestående 'Amerika' gør den amerikanske lederrolle til noget, der for alt i verden skal bevares ikke bare i morgen, men også i en fjern fremtid. Lederrollen er vigtig for at kunne beskytte Amerika imod det 'onde'. Kerrys åbne 'Amerika' gør derimod lederrollen til et redskab, der kan hjælpe andre mod en bedre verden. Her kan magten deles i takt med fremskridtet gennem internationale samarbejder.

I Bushs linje går han hellere alene end på kompromis. Han har allierede eller 'venner', så længe de deler de amerikanske holdninger - gør de ikke det, er de 'fjender', 'onde' og må bekæmpes. Væsentlige beslutninger kan ikke overlades til internationale organisationer, der vil mindske den amerikanske magt. Bushregeringen kritiserede netop Bill Clinton for at dele ud af magten ved kun at se 'partnere' og ikke 'fjender'. Bush var da også i sine første år hurtigt til at ændre det amerikanske partnerskab med Kina til 'strategisk konkurrence'.

Kerry vil på sin side samarbejde i internationale fællesskaber, da de er baseret på åbenhed og troen på fremskridt. Han selv taler om at skabe en ny »æra af alliancer«. Han vil ligesom Clinton se 'partnere' frem for 'fjender'. Det drivende i hans linje er derfor fremskridt og ideen om at skabe en bedre verden i modsætning til Bushs frygt og bekæmpelse af 'onder'. Bliver Bush genvalgt til præsident, har det andre konsekvenser for Europa, end hvis Kerry vælges.

Bush som præsident er mindre heldigt for Europa. Han frygter et stærkt, samlet Europa. Det er frygten for et europæisk onde, der fordærver det enestående 'Amerika'. Europa kan ikke fuldt ud moderniseres som Amerika. Kerry som præsident er bedre for Europa. Under hans idé om 'åbenhed' og 'fremskridt' - en ny »æra af alliancer« - kan Europa forenes og styrkes. Måske kan Kerry endda hindre EU i at bygge nye mure i Europa og dermed i at ødelægge det historiske fredsprojekt.

Bush vil bekæmpe et europæisk onde. Specielt EU kan i en nær fremtid blive en trussel imod Amerika. Europa er

efter hans opfattelse ikke fri af fortidens måde at gøre tingene på og repræsenterer i nogen udstrækning 'det gamle Europa' - særlig Frankrig og Tyskland. Det er kun en amerikansk skæbne at være enestående. Derfor er Bush ikke interesseret i et fælles samarbejde med et samlet EU, medmindre der er tale om et mødested eller en nærmest ubetydelig diskussionsklub. Han vil spille europæerne ud mod hinanden. Dette har vi netop set i forbindelse med Irakkrigen. Her dannede Bush den såkaldte koalition af villige - en midlertidig alliance, der splittede hele Europa i to lejre.

Et stærkt samlet militært Europa med fælles forsvar på længere sigt vil være en konkurrent og mulig fremtidig 'fjende' af Bushs 'Amerika'.

Derfor må et sådant Europa splittes og svækkes, så Amerika bevarer lederrollen. Europæiske militære styrker og pengebidrag modtages med glæde som en amerikansk værktøjskasse til frit brug under amerikansk ledelse. De vil aflaste Amerika økonomisk og skåne amerikanske soldaters liv og dermed sikre amerikansk globalt lederskab fremover.

Kerry vil ikke på samme måde som Bush frygte EU. EU er snarere en ven også i en fjern fremtid. Kerry har behov for et stærkt Europa, som sammen med Amerika kan skabe en bedre verden. Han vil dog alligevel have bekymringer for, at EU bygger nye mure i Europa imellem et 'inden for EU' og et 'uden for EU'.

Dette skyldes ideen om at være 'åben for alle' - at skabe en ny »æra af alliance«. Kerry vil hindre EU i at spolere det europæiske fredsprojekt, som EU var sat i verden for at løse.

Særlig væsentligt for dette projekt er Tyrkiet. Tyrkiet i EU er som et muslimsk land et bevis på, at EU virkelig er 'åben' og ikke en eksklusiv kristen klub. EU vil derfor også under Kerry møde modstand, hvis ikke ideen om 'åbenhed for alle' følges.

Han vil begrænse EU's selvbestemmelse på forsvars- og sikkerhedspolitikken. Sandsynligvis ved at presse EU's militær ind under NATO - allerede iværksat under Clintonregeringen - og dermed amerikansk kontrol og ledelse. Dette vil fuldende et helt sikkerhedsfællesskab for alle europæiske lande i Europa.

Danmark drager stor nytte af Bush ved styrepinden som en nation, der er 'med' Amerika. Der falder krummer af til Danmark, og vi er tættere på de sikkerhedsmæssige beslutninger og økonomiske gevinster sammen med supermagten. Vi er hævet over vores rolle som den lille svage europæiske magt, der forsvinder i magtkampene imellem Europas stormagter Frankrig, Tyskland og Storbritannien.

Men at Amerika, Danmark og enkelte andre EU-medlemsstater går hånd i hånd, betyder samtidig et handlingslammet EU og et splittet Europa på vitale sikkerhedspolitiske beslutninger - et ikke ukendt problem for EU.

Dette er det evige problem, Europa må kæmpe med: stater, der følger deres kortsigtede interesser og splitter Europa på kryds og tværs. Danmark og de øvrige europæiske staters historie og fremtid vil altid bedst formes i en europæisk sammenhæng.

Det styrker ikke EU, at enkelte medlemsstater går egne veje. Et styrket EU kræver langsigtet indsats. Nu kan vi så vente på næste gang, en gruppe stater ønsker at bryde ud af det fælles historiske fredsprojekt i Europa, der måske aldrig fuldendes i dansen efter skiftende amerikanske regeringer.

HENRIK AAGAARD JOHANSON

Printet fra www.politiken.dk Fredag 21. maj 2004

Ophavsretten tilhører Politiken. Informationerne må alene anvendes til egen, ikke-kommerciel brug.

Artiklen kan findes på adressen: www.politiken.dk/VisArtikel.iasp?PageID=320000